

УДК 378.147:004.032.6:37.011.3-051:78

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-4\(10\)-509-518](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-4(10)-509-518)

Крижановська Тетяна Ігорівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. С. Бандери, 12, м. Рівне, <https://org/0000-0002-9072-5288>

Крись Оксана Петрівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. С. Бандери, 12, м. Рівне, <https://orcid.org/00000-0002-9746-5554>,

ВИКЛАДАННЯ МУЗИКО-ТЕОРЕТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті здійснено розгляд актуальної на сьогоднішній день проблематики: викладання музико-теоретичних дисциплін засобами дистанційного навчання. Зокрема визначено, що дистанційне навчання – це форма навчання з використанням комп'ютерних та телекомунікаційних технологій, які дозволяють взаємодіяти викладачу зі студентами на різних етапах навчання. Розглянуто основні вектори навчання за допомогою комп'ютерних та медіа-технологій, які впроваджуються в українському освітньому просторі: активне використання сервісів та освітніх порталів у практиці навчання дітей, учнів, студентів, дорослих; застосування цифрових (електронних бібліотек); формування технологічної та медіаграмотності; дистанційне навчання у закладах освіти всіх рівнів; дискусії в класах (групах) за хештегами; використання комп'ютера, як інструменту для створення та аранжування музики; застосування технічних можливостей комп'ютера і гаджетів як інструменту для створення освітнього медіа-контенту. До основних функцій дистанційного навчання під час викладання музико-теоретичних дисциплін віднесено: інформаційну, інструментальну, моделювання, візуалізації, автоматизування, комунікативну, аналітичну. Під час викладання музико-теоретичних дисциплін засобами дистанційного навчання запропоновано використовувати наступні платформи та Internet-засоби: Google Classroom, Zoom, Google Meet, Classtime, OneDrive, Microsoft teams, YouTube, MOODLE, Learningapps.org, Kahoot, Viber, Padlet. Обґрунтовано, що при

викладанні музико-теоретичних дисциплін під час дистанційного навчання краще використовувати платформи Google Classroom, Google Meet, Zoom, Moodle. Саме ці платформи дозволяють опрацювати комплекс теоретичних і практичних завдань, проконтролювати якість їх засвоєння. Зазначено, що забезпечення дистанційного процесу навчання викладачі також повинні зробити підбірки відео-роликів, аудіо- та відеоматеріалів, літератури зі своїх дисциплін, посилань на Internet-ресурси. За можливості – записати власні відео-ролики.

Ключові слова: музично-теоретичні дисципліни, музичне мистецтво, дистанційне навчання.

Kryzhanovska Tetyana Ihorivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of History, Music Theory and Methods of Music Education, Rivne State University of the Humanities, Rivne, <https://orcid.org/0000-0002-9072-5288>

Krus Oksana Petrivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of History, Music Theory and Methods of Music Education, Rivne State University of the Humanities, Rivne, <https://orcid.org/0000-0002-9746-5554>

TEACHING MUSIC-THEORETICAL DISCIPLINES BY MEANS OF DISTANCE LEARNING

Abstract. The article deals with an issue that is relevant today: teaching music-theoretical disciplines by means of distance learning. It is determined that distance learning is a form of education using computer and telecommunication technologies that allow the teacher to interact with students at different stages of learning. The main vectors of learning with the help of computer and media technologies implemented in the Ukrainian educational space are considered: active use of services and educational portals in the practice of teaching children, pupils, students, adults; use of digital (electronic libraries); formation of technological and media literacy; distance learning in educational institutions of all levels; discussions in classes (groups) using hashtags; use of a computer as a tool for creating and arranging music; use of technical capabilities of computers; use of the Internet; and so on. The main functions of distance learning in teaching music-theoretical disciplines include informational, instrumental, modeling, visualization, automation, communicative, analytical. When teaching music-theoretical disciplines by means of distance learning, it is proposed to use the

following platforms and Internet tools: Google Classroom, Zoom, Google Meet, Classtime, OneDrive, Microsoft teams, YouTube, MOODLE, Learningapps.org, Kahoot, Viber, Padlet. It is substantiated that when teaching music-theoretical disciplines in distance learning, it is better to use the platforms Google Classroom, Google Meet, Zoom, Moodle. These platforms allow to work out a set of theoretical and practical tasks, to control the quality of their mastering. It is noted that to ensure the distance learning process, teachers should also select videos, audio and video materials, literature in their disciplines, and links to Internet resources. If possible, they should record their own videos.

Keywords: music-theoretical disciplines, musical art, distance learning.

Постановка проблеми. Освітній простір нашої держави постійно змінюється та оновлюється у зв'язку із глобалізацією, інформаційною технологізацією та вступом України до Європейського освітнього простору. Відбувається якісне оновлення вищої системи. Головною вимогою сьогодення є потреба у компетентних фахівцях, які мають високий рівень культурної компетентності, готові постійно саморозвиватися, самовдосконалюватися, опановувати сучасні технології, які забезпечать навчання та професіоналізацію особистості. Ситуація, яка склалася в нашій державі призвела до появи нових вимог як до науково-педагогічних працівників так і до здобувачів вищої освіти, а саме викладання та навчання дистанційно. Дистанційне навчання – це доволі нова та якісна форма освіти, яка базується на принципі самостійного навчання студентів, впровадженні та застосуванні сучасних педагогічних методів, сучасних технічних та інформаційних засобів навчання. Але поруч із перевагами застосування дистанційного навчання починають виникати певні проблеми, які стосуються змісту, методів, форм та засобів навчання. Актуальність досліджуваної проблематики полягає у виявленні головних особливостей викладання музико-теоретичних дисциплін засобами дистанційного навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволив нам виявити, що В. Беспалько, О. Коломієць, В. Кухаренко досліджували педагогічні аспекти відкритого дистанційного середовища. Вивчення організації самостійної навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти за допомогою технологій дистанційного навчання здійснювали: Н. Бойко, У. Дудка, О. Муковіз. Особливості професійної підготовки майбутніх педагогів мистецького фаху висвітлено у роботах: М. Лещенко, О. Отич,

О. Рудницької. Розвідки щодо особливостей підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва займалися: В. Гура, Н. Овчаренко, Є. Проворова, В. Федоришина, В. Шульгіна.

Метою статті є виявлення особливостей викладання музикотеретичних дисциплін засобами дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу. Війна, яка розпочалася на території України призвела до зміни форми навчання здобувачів вищої освіти. Міністерством освіти і науки України задля збереження життя і здоров'я викладачів та студентів було прийнято рішення про перехід на дистанційну форму навчання. Дистанційне навчання передбачає застосування сучасних інтернет-технологій та мультимедійних пристроїв у поєднанні з традиційною національною освітою.

І. Робер вважає, що дистанційне навчання (розподілене навчання, дистантне навчання) розглядається крізь призму процесу передачі навчального матеріалу, вироблення вмінь та навичок у контексті інтерактивного джерела інформації, що відображає усі елементи, характерні навчальному процесу, які реалізуються в умовах використання прийомів інформаційно-комунікаційних технологій [1].

На думку Є. Полат, дистанційне навчання – це систематична організація навчального процесу, що є заснованою на інтеракції викладача та студента, студентів між собою у вигляді віддаленої взаємодії, що відображає усі елементи, властивості процесу навчання (форми організації, цілі, засоби та зміст навчання) із допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій, а також інтернет-технологій [2, с. 113].

Колектив авторів досліджуючи дистанційне навчання майбутніх учителів музичного мистецтва виділив основні вектори навчання за допомогою комп'ютерних та медіа-технологій, які впроваджуються в українському освітньому просторі:

- активне використання сервісів та освітніх порталів у практиці навчання дітей, учнів, студентів, дорослих;
- застосування цифрових (електронних бібліотек);
- формування технологічної та медіаграмотності;
- дистанційне навчання у закладах освіти всіх рівнів;
- дискусії в класах (групах) за хештегами;
- використання комп'ютера, як інструменту для створення та аранжування музики;
- застосування технічних можливостей комп'ютера і гаджетів як інструменту для створення освітнього медіа-контенту [3].

Інші автори досліджуючи дане питання виявили, що дистанційне навчання – це віртуальна освіта. Під віртуальною освітою вони розуміють різновид освіти, за яким ті хто навчаються, отримують навчальні результати, використовуючи засоби і технології систем віртуальної реальності. Вони пишуть: «Просторова модель освітньої системи передбачає можливість створення найрізноманітніших освітніх сфер (віртуальних університетів), в яких відбувається індивідуальний для кожного розвиток. Людина сама визначає свій віртуальний університет, створює у ньому різноманітні структури та ціннісні орієнтири. Побудова просторової моделі віртуальної освіти спричинює формування внутрішнього світу людини у вигляді різноманітних, постійно розширюваних сфер: інтелектуальної, емоційно-образної, культурної, історичної, соціальної. Всі вони тісно пов'язані, рухомі та у сукупності утворюють віртуальний освітній простір. Цей простір також пов'язаний із зовнішнім світом, що пізнає людина в процесі навчання. До пізнання людиною зовнішнього світу слід додати її самопізнання, тобто рефлексивну діяльність людини щодо виявлення власних дій, станів та змін. Так справджується заповіт древніх: пізнаючи себе, ти пізнаєш весь світ» [4].

Отже, ми вважаємо, що дистанційне навчання – це форма навчання з використанням комп'ютерних та телекомунікаційних технологій, які дозволяють взаємодіяти викладачу зі студентами на різних етапах навчання.

Для дистанційної форми навчання явище комунікації, невід'ємної складової будь-якого педагогічного процесу, набуло визначального характеру, від рівня втілення якого залежить ефективність навчального процесу. У середовищі дистанційного навчання комунікація є електронною.

На нашу думку засоби дистанційного навчання забезпечують:

- інформатизацію освіти;
- формування сучасного освітнього середовища;
- розвиток методології навчання;
- комунікативну компетентність;
- самореалізацію здобувачі вищої освіти та науково-педагогічних працівників;
- формування та розвиток особистості здобувачів вищої освіти;
- професійне вдосконалення педагога.

Для викладання музико-теоретичних дисциплін пропонуємо до розгляду систему забезпечення дистанційного навчання:

1. Authoring Tools – засоби розроблення навчальних курсів з допомогою візуального програмування або текстових редакторів.

2. Content Management systems – засоби керування навчальними курсами з допомогою яких можна створювати різні графічні, відео- та текстові файли.

3. Learning Management systems – засоби керування навчальним процесом, реєструвати користувачів, надавати їм права доступу, збирати та зберігати інформацію про виконання робіт студентами, відвідування занять та користування електронними ресурсами.

4. LCMS – система керування навчанням та навчальним контентом, які поєднують в собі систему управління процесом навчання і систему управління навчальним контентом.

Вважаємо, що до основних функцій дистанційного навчання під час викладання музико-теоретичних дисциплін потрібно віднести:

- інформаційну (розширення інформаційного простору навчального процесу за рахунок доступу до світових інформаційних ресурсів мережі Інтернет);

- інструментальну (збагачення навчальної, дослідницької, творчої предметної діяльності студента новітніми потужними інструментами, доступними в онлайн режимі або реалізованими в комп'ютерних предметних середовищах;

- моделювання (використання інтерактивних мультимедійних моделей природних та уявних об'єктів, фізичних і хімічних явищ та процесів тощо для організації навчально-дослідницької та й інших видів діяльності студентів);

- візуалізації (наочне подання різноманітних об'єктів вивчення, зокрема й абстрактних, відображення взаємозв'язків і взаємозалежностей у їх динаміці з використанням високоякісної тривимірної графіки, анімації, відео та аудіо супроводу);

- автоматизування (автоматизація окремих фаз навчального процесу оцінювання навчальних досягнень студентів, відпрацювання репродуктивних умінь, засвоєння алгоритмів розв'язання типових задач тощо);

- комунікації (забезпечення взаємодії між учасниками навчального процесу);

- аналітичну (нагромадження даних результативності навчального процесу, їх статистичний аналіз, одержання прогностичних показників тощо).

Якщо розглядати більш детально викладання музико-теоретичних дисциплін засобами дистанційного навчання, то потрібно звернути

увагу на те, що Міністерство та комітет цифрової трансформації України для організації дистанційного навчання рекомендує використовувати платформи Zoom, Skype, Webex, додатки Google, але є і інші, які викладачі можуть обирати самостійно.

Розглянемо їх більш детально:

- Безкоштовний веб-сервіс Google Classroom дозволяє організувати онлайн-навчання, використовуючи відео-, текстову та графічну інформацію. Google Classroom об'єднує в собі: Google Drive для створення і обміну завданнями, Google Docs, Forms, Sheets and Slides для написання текстів, створення форм з тестами і презентацій, Gmail для спілкування і Google Calendar для розкладу.

- Zoom програма для організації відеоконференцій як для групових, так і для індивідуальних занять, що дозволяє підключати одночасно до 100 користувачів, раніше було обмеження в 40 хвилин для безкоштовних акаунтів, на період війни це обмеження знято. Zoom дозволяє демонструвати свій екран, робити запис конференції, використовувати дошку, як у справжньому класі. Його можна встановити на смартфон, комп'ютер, або скористатися web-версією.

- Google Meet програма для організації відеоконференцій, яка не обмежена у часі. Має ті ж самі функції, що і ZOOM, але не має можливості запису конференції (запис доступний тільки для платних акаунтів). Додатково ви ще матимете змогу замінити задній фон у реальному часі.

- Classtime платформа для створення інтерактивних навчальних додатків, яка дозволяє вести аналітику навчального процесу у реальному режимі та реалізовувати стратегії індивідуального підходу.

- OneDrive файловий хостинг. Він дозволяє користувачам зберігати файли, а також інші особисті дані. Пропонує 5 Гб вільного місця для зберігання.

- Microsoft teams має такі корисні функції, як відеоконференції, спільний перегляд екрана, режим «разом» (для створення атмосфери), спільний доступ до файлів.

- YouTube відеохостинг, на якому можна знайти пояснення складних тем відомими педагогами, науковцями, акторами, а ще – науково-популярні відео та анімації. Також власники акаунту Google вже мають свій канал, де можуть публікувати власні відео або робити плейлисти з підбілками корисних відео для навчання.

- MOODLE безкоштовна відкрита система, яка надає можливість проводити відеоконференції, подавати навчальний матеріал у різних форматах (текст, презентація, відеоматеріал, веб-сторінка);

здійснювати тестування та опитування; учні можуть виконувати завдання та пересилати відповідні файли.

- Learningapps.org конструктор різноманітних інтерактивних завдань, що дозволяє зручно й легко створювати електронні інтерактивні вправи, що сприяє активності, самостійності, ефективності, зв'язку теорії з практикою, поєднання колективних та індивідуальних форм роботи тощо.

- Kahoot це безкоштовний онлайн-сервіс, який дає змогу створювати інтерактивні навчальні ігри: вікторини, обговорення, опитування, що складаються з низки запитань з кількома варіантами відповідей.

- Viber додаток-месенджер, що дозволяє створювати закриті групи, чати, обговорення тем, завдань, проблем, викладення потрібної інформації.

- Padlet це віртуальна дошка, на якій можна розміщувати окремі плитки-дописи з текстовою інформацією, гіперпосиланнями, зображеннями, прикріплювати файли, аудіо-, відеозаписи. Водночас, це може бути зручною точкою для інформування та оперативних оголошень.

Педагогічні працівники мають право на академічну свободу, включаючи свободу викладання, вільний вибір форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, у тому числі для провадження дистанційної роботи [5; 6].

Окремим фактором при виборі засобів навчання є технічні можливості студентів (зокрема, доступ до мережі Internet, можливість користуватися мобільними пристроями чи комп'ютерами). У цьому випадку викладач та здобувачі мають пристосуватися до умов, обрати прийнятні форми роботи та, у разі необхідності, здійснювати індивідуальне консультування (але не виходячи за межі педагогічного навантаження викладача) [7].

На власному досвіді ми переконалися, що краще за все при викладанні музико-теоретичних дисциплін під час дистанційного навчання використовувати платформи Google Classroom, Google Meet, Zoom, Moodle тощо. Саме ці платформи дозволяють опрацювати комплекс теоретичних і практичних завдань, проконтролювати якість їх засвоєння. Проведення занять онлайн дозволяє обговорювати інформацію, яку студенти опрацювали самостійно (відеоматеріали, медіа-презентації, аудіо-матеріали тощо). У разі, коли здобувачі вищої освіти не можуть бути присутніми на онлайн-заняттях, вони отримують матеріали для самостійного вивчення. Актуальною формою роботи є

робота з електронними ресурсами – медіа-посібниками, які розроблені викладачами теоретичних дисциплін.

Для забезпечення дистанційного процесу навчання викладачі також повинні зробити підбірки відео-роликів, аудіо- та відеоматеріалів, літератури зі своїх дисциплін, посилань на Internet-ресурси. За можливості – записати власні відео-ролики. У разі, якщо відсутні умови для проведення онлайн занять, викладачі повинні обрати найдевіші форми комунікації зі студентами та надати їм необхідні матеріали для навчання у максимально повному обсязі.

Викладачі можуть створювати власний освітній контент та поширювати свій педагогічний досвід у мережі Internet. У цьому випадку доречно використовувати відеохостинг Youtube та хмарні сховища такі, як Google Диск, One-Drive тощо.

Висновки. Розвиток дистанційної освіти з музичних дисциплін (зокрема, музико-теоретичних) наразі є нагальною потребою в українській музичній освіті. На нашу думку, ефективність дистанційної музичної освіти в Україні зростатиме за наявності якісного контенту, можливостей для взаємодії, достатнього рівня відкритості та доступності офіційних сайтів музичних навчальних закладів і пов'язаних з ними медіа-ресурсів; якщо методи і технології навчання відповідатимуть цілям професійної музичної освіти; якщо відеокурси українською мовою будуть у відкритому доступі і проводитимуться кваліфікованими викладачами; якщо буде можливість взаємодії між учасниками освітнього процесу та своєчасного зворотного зв'язку.

Література:

1. Герасимова Н. Є. Внутрішньоособистісні конфлікти в процесі соціальної адаптації студентів до умов вищих навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. психол. Наук : спец. 19.00.07. Київ, 2004. 21 с.
2. Алексеева Г. М. Використання комп'ютерних технологій у школі. *Управління школою*. 2012. С. 112.
3. Барановська І. Г., Барановський Д. М., Якименко Ю. І. Дистанційне навчання майбутніх учителів музичного мистецтва: виклики сьогодення. *Науковий часопис НПУ ім.Кеї М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. 2022. Випуск 28. С. 76 – 84.
4. Кухаренко В.М., Рибалко О.В., Сиротинко Н.Г. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс: Навчальний посібник: 3-е вид. Харків: НТУ «ХП», «Торсінг», 2002. 320 с.
5. Максимчук Б. А. Використання новітніх освітніх технологій розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти: матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 22 березня 2019 року). Київ, 2019. С. 89-90 URL: <http://kpppo.nau.edu.ua/files/Konfer2019.pdf>

6. Gerasymova, I., Maksymchuk, B., Bilozerova, M., Chernetska, Yu., Matviichuk, T., Solovyov, V., & Maksymchuk, I. (2019). Forming professional mobility in future agricultural specialists: the sociohistorical context. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 11 (4), 345 – 361.

7. Козирева А.А., Новосолова І.В., Шостак С.Г. Методичні рекомендації та довідкові матеріали на допомогу викладачам мистецьких навчальних закладів. Краматорськ: «ДОНМЦК», 2021. 30 с.

References:

1. Herasymova N. Ye. (2004). Vnutrishnoosobystisni konflikty v protsesi sotsialnoi adaptatsii studentiv do umov vyshchych navchalnykh zakladiv [Intrapersonal Conflicts in the Process of Students' Social Adaptation to Higher Education Institutions]: *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

2. Alekseieva H. M. (2012). Vykorystannia kompiuternykh tekhnolohii u shkoli. Upravlinnia shkoloiu [Use of computer technologies at school]. [in Ukrainian].

3. Baranovska I. H., Baranovskyi D. M., Yakymenko Yu. I. (2022). Dystantsiine navchannia maibutnykh uchyteliv muzychnoho mystetstva: vyklyky sohodennia [Distance learning of future music teachers: challenges of today]. *Naukovyi chasopys NPU imkei M. P. Drahomanova. Seriya 14. Teoriia i metodyka mystetskoï osvity - Scientific Journal of the Drahomanov National Pedagogical University. Series 14. Theory and methods of art education*, 28, 76 – 84. [in Ukrainian].

4. Kukharenko V.M., Rybalko O.V., Syrotynko N.H. (2002) Dystantsiine navchannia: Umovy zastosuvania. Dystantsiinyi kurs [Distance learning: Terms of application. Distance learning course]: Navchalnyi posibnyk: 3-e vyd. Kharkiv: NTU «KhPI», «Torsinh». [in Ukrainian].

5. Maksymchuk B. A. (2019). Vykorystannia novitnykh osvitnykh tekhnolohii rozvytku pedahohichnoi maisternosti maibutnykh uchyteliv fizychnoi kultury [The use of the latest educational technologies for the development of pedagogical skills of future physical education teachers]. *Aktualni problemy vyshchoi profesiinoï osvity - Actual problems of higher professional education: materialy VII mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Kyiv, 22 bereznia 2019 roku). Kyiv, 2019. S. 89-90 URL: <http://kpppo.nau.edu.ua/files/Konfer2019.pdf> [in Ukrainian].

6. Gerasymova, I., Maksymchuk, B., Bilozerova, M., Chernetska, Yu., Matviichuk, T., Solovyov, V., & Maksymchuk, I. (2019). Forming professional mobility in future agricultural specialists: the sociohistorical context. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 11 (4), 345 – 361 [in English].

7. Kozyrieva A.A., Novosolova I.V., Shostak S.H. (2021). Metodychni rekomendatsii ta dovidkovi materialy na dopomohu vykladacham mystetskykh navchalnykh zakladiv [Methodological recommendations and reference materials to help teachers of art educational institutions]. Kramatorsk: «DONMTsK». [in Ukrainian].